

Dušan Kovačević
Profesionalac

(Tužna komedija, po Luki)

Lica:

JA - Teodor Teja Kraj

LUKA LABAN - profesionalac

MARTA - sekretarica

I jedan, sasvim normalan, LUDAK.

Zovem se Teodor Kraj. Moja majka me je zvala Teja. I prijatelji su me tako zvali... dok sam ih imao. Moje ime vam, verovatno, ništa ne govori. Književnik sam... Nadam se da jesam... Imam četrdesetpet godina. Do sada sam objavio dve knjige. Knjigu pesama i knjigu pripovedaka. Depresivno malo! A izgledam kao da sam napisao dvadeset romana. Veličanstveno loše. Gde su moje nenapisane knjige? Priča koja sledi je neverovatna, ali istinita. I odgovor je na to neprijatno pitanje. Ovaj rukopis ispisujem u jednom dahu, pravo u mašinu onako kako se sve odigralo. Susret sa tim čovekom promenio je ceo moj bivši život. Da li je moguće da vam neko promeni bivši život? Moguće je! Kako je to moguće? Lepo, ako imate sreće i pameti kao ja. Sedeo sam u svojoj kancelariji i prelistavao prispele rukopise. Zbirke pesama, zbirke pripovedaka, zbirke romana, zbirke putopisa, zbirke sećanja... Većina tih škrabotina nuđena je i drugim izdavačkim kućama. Znao sam sve sadržaje napamet, jer su mi ih pijani pisci prepričavali po kafanama. Od dana kad sam postao glavni i odgovorni urednik nisam uspeo da večeram, a da uz večeru ne „pojedom" i jedno sveže, genijalno delo... A telefon je uporno zvonio. Nisam dizao slušalicu, jer sam znao da mi se javlja neko od skribomana. Mislio sam, bar danas, na današnji dan, ne

Dušan Kovačević

Profesionalac

(Tužna komedija, po Luki)

Lica:

JA - Teodor Teja Kraj LUKA LABAN - profesionalac MARTA - sekretarica I jedan, sasvim normalan, LUDAK.

Zovem se Teodor Kraj. Moja majka me je zvala Teja. I prijatelji su me tako zvali... dok sam ih imao. Moje ime vam, verovatno, ništa ne govori. Književnik sam... Nadam se da jesam... Imam četrdesetpet godina. Do sada sam objavio dve knjige. Knjigu pesama i knjigu pripovedaka. Depresivno malo! A izgledam kao da sam napisao dvadeset romana. Veličanstveno loše. Gde su moje nenapisane knjige? Priča koja sledi je neverovatna, ali istinita. I odgovor je na to neprijatno pitanje. Ovaj rukopis ispisujem u jednom dahu, pravo u mašinu onako kako se sve odigralo. Susret sa tim čovekom promenio je ceo moj bivši život. Da li je moguće da vam neko promeni bivši život? Moguće je! Kako je to moguće?

Lepo, ako imate sreće i pameti kao ja. Sedeo sam u svojoj kancelariji i prelistavao prispele rukopise. Zbirke pesama, zbirke pripovedaka, zbirke romana, zbirke putopisa, zbirke sećanja... Većina tih škrabotina nužena je i drugim izdavačkim kućama. Znao sam sve sadržaje napamet, jer su mi ih pijani pisci prepričavali po kafanama. Od dana kad sam postao glavni i odgovorni urednik nisam uspeo da večeram, a da uz večeru ne „pojedom" i jedno sveže, genijalno delo... A telefon je uporno zvonio. Nisam dizao slušalicu, jer sam znao da mi se javlja neko od skribomana. Mislio sam, bar danas, na današnji dan, ne moram da se nerviram. Meñutim, telefon je zvonio bez prestanka. I zvonio bi ceo dan, da nisam digao slušalicu.

JA: Halo? Da... Da...

Bio sam, naravno, u pravu. Javljao mi se pisac koga sam duboko prezirao i čijeg imena sam se gadio. O njegovim knjigama sam mislio, govorio i pisao sve najgore... Ali sad, na ovom radnom mestu, Ja nisam bio privatno Ja, Ja sam sad ovde Neko koga je Neko imenovao ispred Nekoga da o Nečemu brine i vodi računa. I pored neopisivog gañenja, pokušao sam da razgovaram smireno.

Meñutim...

JA: Da... Jeste, ja sam... Pa, molim vas, kako to možete ponovo da me pitate?

Vaša knjiga je odbijena pre nego što sam ja došao na ovo mesto. Ja sam ovde, kao što vam je poznato, nepuna dva meseca, a knjiga vam je odbijena, kao što vam je takoñe poznato, pre pet meseci... Šta ste rekli? Zašto upotrebljavam reč „odbijena“? Ta reč vas vreña... Pa, dobro, knjiga vam nije u izdavačkom planu i programu za narednu godinu. Da li vam se tako više sviña? Ja sam bezobrazan?

Ja sam bezobrazan? A šta mislite, kako sam mogao da pročitam knjigu koja vam je vraćena pre pet meseci? Nije vam vraćena? A kome ste je predali? Pa, izvolite, tražite je od njega... On vam je rekao da je kod mene? Laže. Recite mu da laže...

I dok sam slušao histeričan, predinfarktni glas, spremajući se da odgovorim istom merom i tresnem slušalicu tako da mu pukne bubna opna krmećeg uveta, iz susedne kancelarije se začula preglasna pesma. Bivši urednik, smenjen zbog katastrofalnog poslovanja opominjao je mene i celu kuću da je živ i da će nam se kad tad osvetiti. Prišao sam zidu i tresnuo pesnicom. Pesma se malo stišala, ali je ludak iz slušalice i dalje vrištao. Da nesreća bude veća, potrudila se moja sekretarica Marta. Ušla je u kancelariju i poverljivo mi se obratila osvrćući se prema vratima, kao da je neko progoni.

MARTA: Traži vas neki čovek.

Klimnuo sam glavom i rukom dao znak da sačeka, a onda sam, progutavši psovku, završio telefonsku svañu.

JA: Molim vas, obratite se onome kome ste rukopis predali, ko je rukopis pročitao i ko ga je odbio!

Namerno sam naglasio reč „odbio“ i tresnuo slušalicu. Marta me je posmatrala sažaljivim, lepim i brižnim pogledom. Bilo mi je žao što je mene njoj žao.

Sačekala je da se malo smirim i obrišem oznojeno čelo.

MARTA: Vi znate koliki vam je pritisak?

JA: Znam, Marta... ali kako da razgovaram sa čovekom koji je... bezobrazan, drzak, prost, primitivan! I, i, kako ovom idiotu, što nas teroriše preglasnom pesmom, da objasnim...

MARTA: Smirite se, molim vas.

Prišla mi je, spustila mi ruku na rame, pogledala me i osmehnula se.

MARTA: Obećali ste mi da se danas nećete nervirati... Bar danas.

JA: Da... Kako vam je ćerka?

MARTA: Pa, tako...

JA: Biće dobro, videćete... Idemo li na ručak? Zakažite nam sto u nekom dobrom restoranu. Gde vi želite.

MARTA: Ne znam... Nije mi do ručka.

JA: Obećali ste mi.

MARTA: Da... Šta da kažem ovome?

JA: Kome?

MARTA: Pa, rekla sam vam, traži vas neki čovek.

JA: Koji čovek?

MARTA: Ne znam ko je. Nisam ga do sada viñala. Malo čudno izgleda. Čini mi se da nije pisac.

JA: Jeste pisac. Sigurno je pisac, Marta. Svi danas pišu i niko više ne liči na pisca. Što manje liči na pisca to je više knjiga napisao...

MARTA: Nemojte se nervirati.

JA: Da... Molim vas, recite mu da nisam tu.

MARTA: Već sam mu rekla, ali mi je on rekao da zna da niste tu, ali da ga ipak primite.

Učinilo mi se da je nisam dobro čuo.

JA: Šta vam je rekao?

MARTA: Da ga primite bez obzira što niste tu... Kaže, ne dolazi zbog sebe.

JA: A zbog koga dolazi?

MARTA: Ne znam... Nosi neku tašnu i poveći crni kofer.

JA: Tašnu i poveći crni kofer?

MARTA: Da.

JA: Do sada su rukopise donosili u fasciklama.

MARTA: Izgleda kao neko ko je malopre doputovao vozom... Možda je neki vaš roñak. (Pogledao sam je i istog trenutka se iznervirao, jer očigledno nije znala šta je rekla) JA: Neki moj roñak?

MARTA: Da...

JA: Malo čudno izgleda, nosi tašnu i poveći crni kofer? To bi, po vama, mogao biti neki moj roñak?

MARTA: Niste me razumeli...

JA: Razumeo sam vas, Marta, razumeo sam vas. Vi samo govorite ono što svi misle. Čovek može u ovom gradu da poživi stotinu godina i uvek će se naći neko ko će mu pomenuti zavičaj. Sve što valja ovde si stekao, sve što ne valja doneo si...

MARTA: Izvinite, nisam to htela da kažem.

JA: Ljudi rečima skrivaju misli. Ne znam ko je to rekao, ali sam ja to na svojoj koži osetio! Zašto bi neki ludak bio moj roñak?

MARTA: Pa, on me je pitao: Da li je tu Teja? A vi ste mi rekli da vas je tako majka zvala.

JA: Pitao vas je, da li je tu Teja?

MARTA: Da.

JA: Neko mu je rekao da me je tako zvala majka... Neka uñe, a vi me, molim vas, pozovite na neki hitan sastanak... I, nemojte se ljutiti. Onaj ludak me iznervirao.

Poljubio sam joj ruku, ona se osmehiula, okrenula kao balerina i elegantnim korakom izišla. Podigao sam ruke da protegnem kičmu i dušu... A onda je u kancelariju ušao stariji čovek, relativno dobro držeći, u podužem braon mantilu, pažljivo očešljan i izbrijan, noseći u jednoj ruci tašnu, a u drugoj poveći crni kofer. Zastao je, pogledao me i prijateljski se osmehnuo.

ČOVEK: Dobar dan.

JA: Dobar dan.

Posmatrao me je kao da smo prijatelji iz detinjstva ili bliski roñaci koji se nisu dugo videli. Marta je bila u pravu. Stvarno je ličio na roñaka koji je malopre doputovao vozom. Stajao sam, trudeći se da se setim ko je... Imam bar dve hiljade roñaka. Većinu nisam video dvadeset i više godina i svi nešto beleže, pišu, zapisuju.

JA: Izvolite?

Čovek me je gledao ćuteći a onda je slegao ramenima kao da mu je žao što ga ovako sačekujem. Pokušao sam da uzvratim osmehom, međutim, bilo je kasno.

On se stužio i sasvim tiho upitao.

ČOVEK: Ti ne znaš ko sam ja?

JA: Ne...

Osmeh mu je spao na kancelarijski zeleni tapison. I bi mi ga žao, ne znam zašto.

ČOVEK: Ne znaš?

JA: Ne znam... Stvarno mi je žao, ali...

ČOVEK: Mogu li da spustim kofer?

JA: Naravno, zašto pitate. Hoćete li da sednete?

ČOVEK: Ne.

Spustio je poveći i očigledno poteži kofer, a onda me pogledao u oči. Tog trenutka sam shvatio da mi nije ni prijatelj iz mladosti, niti neki zaboravljeni rođak.

ČOVEK: Bio sam ubeđen da me poznaješ bar dve poslednje godine... Bar toliko... Međutim, vidim...

JA: Da vi niste...

ČOVEK: Prijatelj iz vojske?

I on se nasmejao, ali sa prisnog Ti prene na Vi.

ČOVEK: Sećate li se te vaše priče: Prijatelj iz vojske?

JA: Moje priče? Prijatelj iz vojske?

ČOVEK: Da. O onom čoveku koji vam je prišao na ulici, zagrlio vas, poljubio i upitao: Viñaš li naše? A ti si stajao, isto kao sad, i pitao se u sebi: Koje naše?

Čovek se snuždio, kao ja sad, i rekao: Pa, naše iz vojske. A tebi je laknulo, obradovao si se, imao si bar neki podatak. Da bi oraspoložio nesrećnika, rekao si sigurno i velikodušno: Naše iz vojske? Viñam, naravno da viñam! Kako ih ne bi viñao! Čovek ti je poverovao, zagrlio te, potapšao po ramenu - bilo mu je drago što se nisi odrodio, i upitao te: A koga najčešće viñaš? Pa... i tu si, kao sad, stao i pokušao da se setiš bar jednog imena. I setio si se desetara Marka Kostića. I rekao si sa velikim okakšanjem: Viñam desetara Marka Kostića. A čovek te je samo pogledao, oborio oči i prošaputao: Ja sam desetar Marko Kostić.

I ponovo se nasmejao. Nasmejao sam se i ja, mada mi do smeha nije bilo.

JA: Zgodna priča, ali, na žalost, nije moja.

ČOVEK: Jeste, vaša je. Zato me, moli vas, nemote pitati da li smo prijatelji iz vojske... Nismo.

JA: Izvinite, kako se vi zovete?

ČOVEK: Ja sam Luka Laban... Luka Laban... Moje ime vam, naravno, ništa ne govori?

Nikad čuo. Čovek me je posmatrao hladno i mirno. Počeo sam da gubim živce, što meni ne pada teško.

JA: Druže Luka, da vi niste slučajno malo pogrešili? U ovoj zgradi ima još nekoliko ljudi sa imenom Teodor...

LUKA: Znam. Ali samo je jedan Teodor Teja Kraj... Neću vas dugo zadržavati.

Znam da idete na ručak sa Martom...

JA: Kako znate?

LUKA: Danas vam je 45. rođendan?

JA: Jeste.

Gledao sam ga zgranut. A on je prišao stolu, spustio kožnu tašnu i, jednu za drugom, izvadio četiri ukoričene knjige sa upadljivim naslovima koje obično ispisuju ulični knjigovesci. Korice su bile u četiri boje: crne, plave, zelene i bele.

Naslagao ih je jednu na drugu, a onda na sve njih položio šaku, kao čovek koji pokazuje vrednu robu ili tvrdi pazar... Laknulo mi je. Svašta sam bio pomislio.

Reč je, ipak, o najobičnijem skribomanu, koji je svoj dolazak samo mistifikovao. Opustio sam se, osmehnuo se i vratio do stolice. Oslonio sam se i upitao rutinski, kao lekar kome je slučaj savršeno jasan.

JA: Druže Luka, te knjige su rukopisi, spremni za štampanje?

LUKA: Da.

JA: Rukopise ste ukoričili kod nekog knjigovesca?

LUKA: Ne, to je moj sin Miloš ukoričio, a ja sam tehničkim šablonom ispisao naslove. Nisam smeo da dam nekom knjigovescu.

JA: Dešava se da izgube ili unište rukopise?

LUKA: Da, ali ne samo zbog toga...

JA: Hoće, čuo sam, i da prijave policiji ako je nešto onako... nezgodno, problematično.

LUKA: Hoće, hoće.

Bivao sam sve sigurniji i opušteniji. Klasičan slučaj skribomana paranoika.

JA: Umesto da policija radi za narod, narod radi za policiju... Smem li da pogledam?

LUKA: Naravno... Zato sam i doneo.

Uzeo sam rukopis povezan u plave korice i pročitao naslov.

JA: Besede o... O čemu su besede?

LUKA: O svemu.

JA: Aha... Sve četiri knjige su Besede o...

LUKA: Ne. Zelena knjiga je zbirka priča: Priče iz izgubljenog zavičaja. Treća je zbirka gradskih priča, pa joj je takav i naslov: Male gradske priče. Nešto, kao one Čehovljeve priče - anegdote...

Pogledao sam ga. Obrazlagao je knjige smireno i razložno, što nije osobina ovakvih „pisaca“. Uzeo je četvrtu knjigu i umesto objašnjenja pročitao naslov.

JJHKA: Susreti i razgovori.

JA: Lepo, družo Luka...

LUKA: A u tašni je i jedna drama. Pozorišna.

JA: Pozorišna drama?

LUKA: Da. Jedna kamerna drama. Radni naslov joj je: Tužna komedija.

JA: Tužna komedija?

LUKA: Da. Možda naslov nije najbolji, ali je sigurno najistinitiji. A koliko sam razumeo Aristotela, pisac u svome zanatu ne sme praviti greške u odnosu na istinu.

JA: Čitali ste Aristotela?

On i Aristotel? Gledao sam ga kao priviženje. On je, ovakav, čitao Aristotela.

Ponovio sam pitanje jer je prećutao odgovor.

JA: Čitali ste Aristotela?

LUKA: Malo čitao, a više slušao.

JA: Više ste slušali?

LUKA: Da... što jeste jeste.

JA: Više ste slušali Aristotela?

Luka me je pogledao i tiho rekao.

LUKA: Molim vas, nemojte da me vreñate.

JA: Izvinjavam se, ali...

LUKA: Više sam slušao o Aristotelu. U Besedama postoji i beseda o Aristotelu.

JA: Nemojte se ljutiti, družo Luka, ali moram nešto da vas pitam. Vi niste pisac po profesiji?

LUKA: Ne.

JA: Ne živite od pisanja?

LUKA: Ne.

JA: Sve ste ovo uspeli da uradite i neki vaš redovan posao?

LUKA: Da.

JA: Dve knjige priča, knjigu Beseda, knjigu Susreta i razgovora, pozorišnu dramu...

LUKA: I kod kuće imam još nekoliko stotina stranica koje bi trebalo redigovati i složiti u knjige.

JA: Svaka vam čast, druže Luka. Ja sam do pre dva meseca bio samo književnik, i znateli šta sam do sada napisao? Dve knjige. Samo dve knjige. A vi, uz vaš svakodnevni posao, donosite sabrana dela.

LUKA: Radio sam puno. Trudio sam se da budem profesionalac.

JA: Vidi se, druže Luka. Vidi se... I u koferu su rukopisi?

LUKA: Ne. U koferu su razne stvari.

JA: Razne stvari? Kakve stvari?

LUKA: Kišobrani, rukavice, upaljači, naočale, kape...

JA: Kape?

LUKA: Da.

JA: Ima dosta kapa?

LUKA: Da, tako... desetak... Mislim, jedanaest.

JA: Volite kape?

LUKA: Ne. Nikad nisam nosio kape... Te kape sam prikupio.

JA: Skupljali ste kape?

LUKA: Da. I kape, i mnoge druge stvari.

Gde je ta Marta da me pozove na sastanak? Počeo sam da se ljutim na sebe.

Čovek nije ništa kriv, čovek je takav kakav jeste, ali ta moja strast da čeprkam po ljudima izvan prostora i vremena graničila se bolešću. Pogledao sam na sat, pljesnuo rukama kao neko ko privodi posao kraju i izgovorio rečenicu s kojom sam obično završavao sve razgovore. Da sam u životu obraćao pažnju na pametne ljude, koliko na polusvest i ludake, i sam bih nešto pametnije uradio!

JA: Druže Luka, drago mi je da smo se upoznali. Ja ću sve ovo lepo pročitati, a vi svratite za desetak dana. Negde, krajem meseca...

LUKA: Izvinite, neću moći.

JA: Zašto nećete moći? Niste iz Beograda?

LUKA: Jesam, ali idem na operaciju.

JA: Idete na operaciju?

LUKA: Da.

JA: Nešto ozbiljno?

LUKA: Nije – ako preživim.

JA: Pa... šta da radim sa ovim vašim knjigama?

LUKA: Sa mojim knjigama? Nisu to moje knjige.

JA: Nisu vaše?

LUKA: Ne.

JA: A, čije su?

LUKA: Vaše.

JA: Čije?

LUKA: Vaše. Tvoje.

JA: Moje?

LUKA: Da.

JA: Moje?

LUKA: Da, to su tvoje knjige.

JA: Kako moje, druže Luka? Šta to pričate?

Od muke sam se nasmejao.

LUKA: Nemojte se smejati, molim vas...

JA: Kako da se ne smejem? Taman sam pomislio da ste ozbiljan čovek, a vi meni predajete moje knjige. Čije su ovo knjige?

LUKA: Vaše... Ja sam Luka Laban, policajac u penziji.

JA: Policajac?

LUKA: Da... Vi ste mnoge godine bili moj službeni slučaj. Bio sam zadužen za vaš život i rad. Ovo su vaše Besede, vaše priče i vaši Susreti i razgovori. Sve je ovo vaše.

JA: Moje?

LUKA: Da.

JA: Sve je ovo moje? A, kako je sve to moje?

LUKA: Lepo. Ja sam samo snimao i sa traka prepisivao.

Stajao sam pridržavajući se za naslon stolice. Gledao sam čas čoveka u mantilu, čas „moje“ knjige na stolu. A on me je posmatrao mirno, skoro prijateljski.

LUKA: Osamnaest godina se mi poznajemo. Odnosno, osamnaest godina ja poznajem vas. Šesnaest godina službeno, i još dve godine privatno, zbog sina.

JA: Zbog sina?

LUKA: Da, zbog mog Miloša. Kad su me najurili u penziju, pre dve godine, on me je zamolio da i dalje brinem o vama.

JA: Da i dalje brinete o meni?

LUKA: Da.

JA: Da me i dalje pratite?

LUKA: Da... I da prikupljam sve što radite.

JA: I vaš sin je policajac?

LUKA: Moj Miloš je profesor književnosti. Tačnije, bio je profesor književnosti, dok ga nisu izbacili s posla... Zbog vas.

JA: Zbog mene?

LUKA: Da, zbog vas.

U kancelariju je ušla Marta. Sumnjičavo je posmatrala nepoznatog čoveka.

Obratila mi se po dogovoru.

MARTA: Izvinjavam se, zovu vas na hitan sastanak izdavačkog saveta.

JA: Recite im, molim vas, da ću malo zakasnuti...

MARTA: Nije vam dobro?

JA: Budite ljubazni, naručite nam dve kafe.

MARTA: Vama nije dobro? Šta vam je?

JA: Dobro mi je...

MARTA: Nije. Strašno ste bleđi...

Iz susedne kancelarije, kao talas, naleteo je udar horskog pevanja.

JA: Molim vas, Marta, otiñite do tog idiota i recite mu da se malo stiša, jer ako mu ja tamo odem...

MARTA: On je neverovatan prostak. Rekla sam mu, a on mi kaže da su se okupili da proslave vaš roñendan. Doneli su hranu i piće iz hotela.

JA: Slave moj roñendan?

MARTA: Tamo je celo društvo koje ste rasporedili na rad u štampariju.

Posvañala sam se... Izvreñali su me...

Nemoćno je slegla ramenima i izašla... Luka je stajao kraj prozora posmatrajući hotel preko puta ulice.

LUKA: Ta žena vas poštuje... i voli. Vi znate šta je bilo sa njenim mužem?

JA: Znam.

LUKA: Umro je od leukemije?

JA: Da.

LUKA: Nije.

JA: Nije?

LUKA: Nije.

JA: Pa, ona mi je rekla... A od čega je umro?

LUKA: Od sebe.

JA: Od sebe?

LUKA: Da. Obesio se u bolnici... Razboleo se od sebe, i sam sebe izlečio.

JA: Nisam znao.

LUKA: Od tog vremena ćerka joj je ozbiljno bolesna... Nesrećna žena.

Okrenuo se i nekako me čudno, opominjuće pogledao.

JA: Nisam znao.

LUKA: Zato sam vam i rekao... Mogu li da sednem? Boli me kičma.

JA: Izvolite, izvolite...

Ponudio sam mu mesto na kožnom trosedu, ali on odbi pravdajući se uz osmeh.

LUKA: Ne smem na mekano. Dok sam smeo nisam imao gde, a sad kad imam – ne smem. Mogu li na vašu stolicu?

JA: Da, naravno.

I on obiže sto, zadiže mantil i sede na moju stolicu, a ja se vratih ispred stola. U

trenu se nañoh na mestu koje sam zasluživao.

JA: Druže Luka, zašto je vaš sin izbačen s posla, zbog mene?

LUKA: Nije zbog vas.

JA: Malopre ste rekli... ..

LUKA: Zbog vaših knjiga. Tačnije, zbog dve vaše knjige koje je uneo u školski program.

JA: A koje su to moje „problematične“ knjige?

LUKA: Ove...

I on uze rukopise ukoričene u plave i bele korice.

LUKA: Beseda o... i Susreti i razgovori.

JA: Zbog njih je izbačen s posla?

LUKA: Da.

JA: Besede o... O čemu su te Besede, družo Luka? O čemu su moje knjige, molim vas?

LUKA: Pa, evo ovako... Pogledajte...

Obišao sam sto i nadneo se nad ukoročenim rukopisom. On je pažljivo okretao listove i objašnjavao mi kao što profesor objašnjava problematičnom učeniku.

LUKA: Sve naslove je dao moj Miloš. Ja se u književnost ne razumem, mnogo toga mi nije jasno, ali ima priča koje mi se sviñaju, ima rečenica koje pamtim, ima po neka istina koja mi je bliska. Dakle, Besede o... su zbirka vaših govora na raznim mestima u raznim prilikama i o raznoraznim stvarima. Uglavnom, sve te Besede su o komunistima i komunizmu... Izvinjavam se što ja malo pojednostavljeno govorim, moj Miloš to ume kao što vi pričate i pišete, on je profesor, a ja sam policajac.

JA: Samo vi pričajte kako vam je najzgodnije.

LUKA: Može li, kako mi je najistinitije? Prvi vaš govor je bio i prvi moj susret sa vama. Pre osamnaest godina, na Filozofskom fakultetu, u dvorištu ispod lipe, održali ste govor o slobodi. Ja sam bio među studentima. Po zadatku. Tada smo počeli da vas pratimo kao mladog i izuzetno opasnog čoveka. Govor sam krišom snimio, u kancelariji prekucao, dva primerka dostavio, a jedan poneo kući. Hteo sam na miru da ga pročitam, da vas malo bolje upoznam, jer mi je rečeno da ćete duže vreme biti moj slučaj. Kod kuće sam pažljivo pročitao i konstatovao da bi vas trebalo ubiti. Jednostavno, prvi put kad se napijete, pregaziti kolima kao psa.

Kao poslednje ulično pseto.

JA: Pregaziti kao pseto?

LUKA: To sam sutradan i predložio šefu, ali je on rekao: Nemoj, Luka, da prljamo ulice.

Posmatrao sam ga kao čudovište, a on je i dalje mirno sedeo.

JA: Hteli ste da me pregazite? Da me ubijete?

LUKA: Da.

JA: Šalite se, družo Luka?

LUKA: Ne. Da mi je rekao: „Gazi!“ - ode ti. Ne bi bio prvi ni poslednji... Toliko je bilo nesrećnih slučajeva.

JA: A zašto, čoveče?

LUKA: Kako „zašto“? Pa ja sam tih godina bio komunista do poslednje kapi krvi, a ti si govor o Slobodi počeo rečima: „Prirodi je bilo potrebno milion godina da od majmuna stvori čoveka, a komunizmu samo pola veka da čoveka vrati među životinje...”

JA: To sam rekao?

LUKA: To si vikao. Evo, izvoli, sve je tu od reči do reči... Taj govor sam sačuvao kod kuće, u mojoj fascikli, ne znajući da istog dana uz policijski otvaram i literarni dosije.

JA: Literarni dosije?

LUKA: To je definicija moga Miloša. On je vaše govore prekrstio u Besede, jer je smatrao da naslovi moraju biti literarni, a ne policijski.

JA: A bili su policijski?

LUKA: Moj naslov je bio, za celu knjigu: „Istupanja na javnim mestima.“

Telefon je ponovo zazvonio. Nisam dizao slušalicu. Luka je izvadio poveću maramicu i obrisao oznojeno lice. Gledao sam ga, nadajući se, da je sve ovo neka ružna šala.

JA: Skinite mantil.

LUKA: Ne, hvala.

JA: Vruće vam je.

LUKA: Bez obzira. Nigde i nikada ništa ne skidam.... Navika iz službe.

JA: Zašto?

LUKA: Pa, ako moram brzo da krenem za čovekom, dok ja uzmem i obučem mantil, čovek ode...

I opet sam bio prisiljen da podignem slušalicu, jer bi telefon zvonio do ponoći.

Ali, ovog puta, više nisam imao živaca.

JA: Halo? Slušaj ti idiote jedan! Nemoj više da mi se javljaš! Nikad više! Kome ti pretiš? Baš bi voleo da vidim! Ma, nosi se! Prostačino jedna!

I tresnuo sam slušalicu. Luka je plašljivo prelistavao knjigu Beseda, kao da je moja galama nešto sasvim normalno i obično. Nastavio je izlaganje!

LUKA: Knjiga se sastoji od 14 poglavlja, odnosno 14 beseda. Sve ukupno 165

stranica. Besede su poreñane po godinama kad su izgovorene...

Morao sam da ga prekinem.

JA: Druže Luka, molim vas, ako je ovo neka šala, ako je ovo neko smislio da bi me pravio ludim, ja vam se kunem...

LUKA: U očev grob?

Stvarno sam hteo da se zakunem u očev grob, da ću ga izbaciti kroz prozor.

LUKA: Zar vam ne ličim na policajca?

JA: Ličite, ali ne govorite kao čovek koji je ceo vek proveo u policiji.

LUKA: Ja sam u životu, zahvaljujući tebi, mnogo naučio, a ti si, zavaljujući sebi, skoro sve izgubio. Donosim ti samo deo onoga što se od tebe moglo spasti.

Počeo sam da se preznojavam. Osetio sam kako mi se košulja lepi na leñima.

Izvadio sam maramicu i obrisao čelo. I Luka je obrisao lice.

JA: Izvinite, skinuću sako.

LUKA: I ja ću morati da skinem mantil.

I dok sam ja skidao sako, a Luka mantil, ušla je Marta noseći tacnu s kafama.

Zastala je na sred kancelarije posmatrajući nas kako se svlačimo. Verovatno smo joj izgledali kao ljudi koji se spremaju za obračun. Uplašeno mi je prišla i tiho upitala.

MARTA: Šta hoće ovaj?

JA: Ništa, Marta. Sve je u redu...

MARTA: Zašto se skidate?

JA: Posle ću vam reći.

MARTA: Strašno ste bleđi.

JA: Dobro mi je...

MARTA: Ako je potrebno, pozvaću policiju.

JA: Ne, ne, ne...

Spustila je tacnu na sto.

MARTA: Izvinite, ako kafa nije najbolja. Ja sam je skuvala. Kuvaricu su malopre uhapsili.

JA: Kuvaricu Anñelku?

MARTA: Da.

JA: Zašto su je uhapsili?

MARTA: Prolila vrelu vodu šefu plasmana u oči. Načisto ga oslepela.

JA: Malom Milanu? Pa, što naopako?

MARTA: Ostala je u drugom stanju, a on... znate već. On joj je rekao: Neću da vidim to dete, a ona mu je rekla: Nećeš moći i da oćeš, i ošurila mu oči... Kafa je možda malo slaña.

Marta me je pogledala, i kao da je rekla: Ja sam tu, ako nešto zatreba. Izašla je i zatvorila vrata. Bacio sam sako na trosed. Luka je obesio mantil na čiviluk, pokraj prozora.

LUKA: Postavili ste mi jedno vrlo zanimljivo pitanje...

JA: Oprostite, družo Luka, koje pitanje?

LUKA: Zašto ne govorim kao običan policajac? Znate li vi, Tejo, kakve sam ja sve muke imao dok sam savladao osnovne pojmove iz tog vašeg literarnog sveta. Nećete mi verovati, bio sam ubeñen da su Aristotel, Platon, Hegel, Niče, Kafka... i ostali, sve sami agenti stranih obaveštajnih sila, da se viñate s njima i da radite za njih.

JA: Što nije daleko od istine. I viñam se i radim za njih.

LUKA: To sad i ja znam, ali zamislite čoveka sa srednjom milicijskom školom, kao što je bio i vaš otac, koji se „sudari" sa stranim, nepoznatim imenima. Još, nañavola, u našim policijskim kartotekama službenika ambasada, pronalazio sam slična imena... Meñu njima je bilo i Hakslija i Tolkina i Grasa. Kada ste, pre mnogo godina, citirali Sen Džon Persa, ja sam bio ubeñen da je reč francuskom kulturnom atašeu. Sve se slagalo, izuzev što ataše nije pisao pesme, pa sam ja dodao: i pesnik... Šta možete, od stranih imena znao sam samo za Marksa i Lenjina.

JA: Ono, sa mojim ubistvom, je li to bila šala? Niste mislili ozbiljno?

LUKA: Najozbiljnije. Sam Bog vas je sačuvao. Kada ste prvi put, u Klubu književnika, na sav glas vreñali Tita, ja sam izišao iz Kluba seo u kola, rešen da vas pregazim. Čekao sam vas do jutra i zaspao za volanom... Nekoliko puta sam bio rešen da vas ubijem... i kao što vidite, to nisam učinio, ali sam vam zato nekoliko puta spasio život, što jesam učinio, kao što opet vidite. Da jesam prvo, ne bi vas bilo, i da nisam drugo ne bi vas bilo.

JA: Baš vam hvala, družo Luka. Sad ste me obradovali i potresli.

LUKA: Bez cinizma, molim vas.

JA: Zahvaljujući vama, ja sam danas doživeo 45-ti roñendan. Mogu li u to ime da vas ponudim jednim pićem?

LUKA: Ako mislite da sam zaslužio.

Prišao sam polici sa knjigama i iz zastakljenog dela izvadio flašu rakije i dve čašice. On me je pažljivo posmatrao dok sam nalivao rakiju.

LUKA: Malo vam drhti ruka.

JA: Da... malo... Izvolite.

LUKA: Živeli! I srećan vam rođendan, Tejo.

JA: Živeli, družo Luka.

Ispio je čašicu u jednom trzaju malo se namrštio i huknuo kao čovek koji gasi sveću

LUKA: Ivanova?

JA: Ne razumem?

LUKA: Ivanova rakija? Rakija tvog ujaka Ivana iz Sombora?

JA: Da...

LUKA: Nikad nisam pio bolju kajsijevaču.

JA: A gde ste je ranije pili?

LUKA: U vozu. Kad smo se vraćali iz Somborskog pozorišta. Sedeli smo zajedno u kupeu. Vi, ja i još nekoliko vaših prijatelja, pisaca. Tad ste držali govor o Havelu, koji je moj Miloš kasnije uvrstio u knjigu Beseda.

Uzeo je knjigu Beseda, prelistao je, pronašao besedu o Havelu i pročitao jedan deo.

LUKA: Vaclav Havel, igra sebe u drami koja traje. Usput kad je na slobodi, prepíše po koju stranicu. Glavno lice tragedije bez pauza. Njegove drame počinju kad on hoće, a završavaju se kad sud odredi. Svoju ulogu igra po Stanislavskom. Kad nosi džakove u pivari, nosi prave džakove i njegova leña su njegova leña, a ne leña čoveka koji igra da nosi teret pivarskog tegljača. Sve je njegovo izuzev njegovog života. Distance, toliko potrebne i moderne nema.

Distanca se zbiva kasnije, dok gledamo njegove pozorišne komade. Tad počinje umetnost, a prestaje život. „Glumci“ oko njega su vrhunski profesionalci. I najmanje uloge, pravih osuđenika, besprekorno su podeljene. Režija nije najbolja, ali je sigurno najčvršća. Posle njegovih uloga ne spuštaju se plišane zavese, već metalne rešetke. Češki pisac svetskog porekla. Blago dramskoj literaturi i teško Vaclavu Havelu!

JA: Uvek je bio osuñivan U Ime Naroda, a kad se Narod prvi put stvarno pitao, izabrao ga je za predsednika.

LUKA: Iz tamnice na presto?

Zatvorio je knjigu i mirno me pogledao.

LUKA: Ti misliš da je to dobro?

JA: Naravno da je dobro.

LUKA: Mogu li da popijem još jednu?

JA: Izvolite... Sedeli ste sa nama u kupeu?

LUKA: Da. U uniformi železničara. Popili smo pet litara ove rakije. Vi ste me nagovarali da otmemo voz, da jednom nešto preñe u ruke pisaca. Rekli ste mi: Tako je i Lenjin počeo.

JA: To je bilo... onda...

LUKA: Da.

JA: Kad sam...

LUKA: Da.

JA: Ma, nije moguće?

LUKA: Moguće je.

JA: Baš ste tad bili?

LUKA: Da.

JA: Pa, molim vas, kako se to desilo?

LUKA: Vrlo jednostavno. Bili ste mrtvi pijani. I ja sam bio pijan, ali ne kao vi.

JA: Videli ste kad sam...

LUKA: Ne. Da sam video, to se ne bi desilo.

JA: A, ko me je našao? Ko me je spasao?

LUKA: Ja.

JA: Vi?

LUKA: Ja.

JA: Ma, nemojte me... Kako ste me pronašli, kad niste ništa videli?

LUKA: Rekla mi jedna žena.

JA: Rekla vam jedna žena?

LUKA: Da.

JA: Šta vam je rekla?

LUKA: Ispade vam prijatelj iz voza.

JA: Ispade vam prijatelj iz voza?

LUKA: Da.

JA: To vam je rekla?

LUKA: Da... I onda sam video otvorena vrata vagona, pokraj klozeta. Toj ženi ste dali pare, misleći da je klozetarka.

JA: I, ona mrtva ladna. Čovek ispao iz voza...

LUKA: I ja sam se izderao na nju: „Čovek ispao iz voza, a vi tu stojite i gledate!" Zašto niste zvali konduktera?! A ona samo prosikta: „Nije ispao čovek, ispala je pijandura! Da oće i moj da ispadne, crko dabogda!" Povukao sam ručnu kočnicu, zaustavio voz, sišao i potrčao niz prugu. Padala je kiša i promicao sneg... Našao sam vas skupčanog pokraj šina. Umirali ste u ledenoj, crvenoj bari.

Pokrio sam lice šakama. Nisam više mogao da slušam.

LUKA: Kad sam vas podigao, samo ste prošaputali: „Odnosite me do moje majke." A majka vam je bila mrtva dve godine. Nosio sam vas u naručju, vi ste krvarili iz ušiju, nosa i usta, i samo ste ponavljali: „Nosite me do moje majke, nosite me do moje majke..."

Sav sam se preznojio. Luka je zastao sa pričom, izvadio maramicu i obrisao lice.

JA: Nećete se ljutiti, skinuo bih prsluk i kravatu.

LUKA: I ja ću sako.

I dok je skidao sako, primetio sam da ima pištolj za pojasom. Pogledao sam ga unezvereno, ljutito. Pištolj u mojoj kancelariji? Obesio je sako, pogledao me i shvatio o čemu se radi. Izvadio je pištolj, osmehnuo se i stavio ga u džep mantila.

LUKA: Izvinite... Navika iz službe... Neko veče javi mi se jedan moj prijatelj, isto penzionisani policajac, i kaže mi: Ajde Luka da prošetamo. Da izvedemo pištolje u šetnju.

Marta je ušla i uplašeno zastala. Posmatrala je čas mene, čas Luku. I dok sam skidao prsluk i razvezivao kravatu, upitala me je tiho, uznemireno.

MDEHD: Šta hoće ovaj? Zašto se skidate?

JA: Ništa, ništa, posle ću vam objasniti.

MAJA: Pozvaću miliciju.

JA: Ne, ne, molim vas... Šta ste hteli, Marta?

Upitao sam je glasno, jer je bilo nepristojno da pred čovekom šapućem. Luka je gledao kroz prozor, kao da posmatra nešto dole, na ulici.

MARTA: Onaj ludak je na portirnici. Hoće da razgovara sa vama. Kaže, strašno ste ga izvreñali, mora da vas vidi. Preti, psuje... Vi znate da je on prvi konkurisao na ovo vaše mesto. Neko mu je bio obećao... neko luñi od njega.

JA: Znam, znam... Recite mu, molim vas, neka doñe sutra. Sad ne mogu da ga primim.

MARTA: Sutra je subota.

JA: Onda, u ponedeljak.

MARTA: U ponedeljak je praznik.

JA: Dobro, Marta, neka doñe u utorak.

MARTA: U utorak ste u Frankfurtu, na sajmu knjiga. Do petka.

JA: Pa, neka doñe u petak.

MARTA: Rekla sam mu. Neće da čeka do petka.

JA: Onda, neka se nosi u... Recite portiru da ga ne pušta gore. Jednostavno, nisam tu! Ĺubre ono pokvareno...

Marta je klimnula glavom, još jednom nas pogledala i osvrćući se napustila kancelariju. Luka je podvruo rukave košulje, vratio se do stola i uzeo plastičnu čašu s kafom. Ja sam prsluk i kravatu bacio na trosed. Maramicom sam obrisao zamagljena stakla naočala.

LUKA: Taj čovek je neverovatno zao čovek.

JA: Koji čovek?

LUKA: Taj, dole, na portirnici.

JA: Poznajete ga?

LUKA: Naravno. Hteo je, pre četiri godine, da vas ubije u Titogradu.

JA: Udario me sifonom. Imao sam devet kopči.

J1UKA: To manje-više, posle je bilo opasno.

JA: Kad posle?

LUKA: Kad su vam ušili glavu i pustili vas iz bolnice.

JA: Pa, koliko se sećam, posle se ništa nije desilo.

LUKA: Slabo se sećate, jer ste bili u komi. Vratili ste se u restoran i dok ste naručivali večeru zamolili ste kelnera da skinе Titovu sliku sa zida. Kelner vas je gledao, učinilo mu se da vas nije dobro čuo, pa je pitao: - Šta da skinem? – Da skinеš onu sliku dok večeram. Neću da mi presedne večera. - Koju sliku da skinem? Druga Tita? Kelner je onda pozvao ostalo osoblje. Dogovorili su se da te izvedu u dvorište i pretuku na smrt. Prišla su ti četvorica, i jedan je upitao: -

Oprostite, šta ste hteli da skinemo? - Onu sliku? - Neće moći, gospodine, slika je naslikana na zidu. - Dobro, rekao si, ako ne možete da skinete sliku sa zida, možete li da skinete ime sa grada?

JA: To sam rekao?

LUKA: Da.

JA: I onda su me tukli?

LUKA: Da.

JA: Mnogo?

LUKA: Da Ubili bi te da nisam pokazao službenu legitimaciju i rekao da vas hapsim, jer sam i ja čuo kako ste vreñali predsednika.

JA: Bože mili, toga se ne sećam.

LUKA: Ponovo sam vas odvezao u bolnicu, gde su vas zadržali zbog potresa mozga i preloma vilice... Te noći ste izgubili očev sat.

JA: To me je posle više bolelo nego svi prelomi. Ne mogu sebi da oprostim...

Luka je prišao crnom koferu, položio ga na bok i pažljivo otvorio. Ugledao sam gomilu raznoraznih stvari. Kofer je bio pun čudnovatih predmeta izvadio je očev džepni sat. Nisam mogao da verujem da ga ponovo vidim. Stajao sam povijen nad koferom posmatrajući srebrni lančaraš. Luka se osmehivao. A onda je pritisnuo dugme na mehanizmu za izvijanje: poklopac se trznuo i otvorio kao školjka. I začula se jednostavna, prijatna melodija od tri tona: din-don-dan, din-don-dan...

JA: Očev sat...

Pročitao mi je posvetu urezanu na unutrašnjoj strani poklopca.

LUKA: „Mom sinu Teji, Otac.”

Pružio mi je sat, držeći ga za lančić. Uzeo sam dragu, izgubljenju uspomenu i pokušao da pročitam posvetu.

JA: Mom sinu... Teji... On me nikad nije tako zvao.

Okrenuo sam glavu prema zidu. Plašio sam se da ne vidi ako slučajno obrišem oči.

LUKA: Otac je posvetu urezao perorezom u bolnici. Poslednje noći...

JA: Kad smo se posle 20 godina pomirili.

LUKA: U vašoj knjizi „Male gradske priče” je i priča „Očev sat”. Ispričali ste je u Klubu književnika... Kad ste ušli u bolesničku sobu, videli starca kako urezuje posvetu. Vratili ste se u hodnik i sačekali. Porezao je prst, a perorez sakrio ispod jastuka...

JA: Smešna, kriva slova...

A onda su mi živci popustili. Pokrio sam šakama lice i bez glasa zaplakao. Luka je nalio čašicu rakije, prišao mi, ponudio me i tiho rekao.

LUKA: Ajde, ajde... Tu je sat, a tu je i priča. Sve je tu...

Skinuo sam naočari, dlanom obrisao oči, okrenuo se i pogledao ga.

JA: Hvala vam...

I dok je nalivao svoju čašicu, pričao je brzo, žurno, kao da se stidi ili kao da će mu sećanje pobeći.

LUKA: Znate, i ja sam, mom Milošu, prošle godine kad je poletao za Australiju poklonio džepni sat. Dok je predavao prtljag, perorezom sam, kao vaš otac, urezao: „Mom sinu Milošu, Otac." Kad je prošao carinsku zonu, otvorio je sat, pročitao posvetu, pogledao me, mahnuo rukom, okrenuo se i brzo otišao. Nije se više osvrtao... I dok sam napuštao aerodromsku zgradu, razmišljao sam kako mi očevi uvek kažemo na vreme sve što ne treba: ono što treba kažemo kasno... Ili nikada.

I ponovo je napravio isti pokret rukom. Stegao je šakom potiljak, kao da ga boli glava... ili sećanje. Stajao je kao ukopan i zurio u pod.

JA: Zašto je otišao?

LUKA: Pa, bio je bez posla, a nije više mogao da gleda komuniste... Meñutim, na kraju je ispalo da je otišao najviše zato da bi meni bilo teško... Briga komuniste što mog sina nema.

JA: Živeli, družo Luka.

LUKA: Živeli, Tejo.

Ispili smo piće posle nazdravljanja... Pogledao sam gomilu čudnovatih stvari u koferu.

JA: Šta je ovo?

LUKA: Tvoje stvari.

JA: Moje?

LUKA: Tvoje, brate. Osamnaest godina sam iza tebe skupljao po hotelima, restoranima, kafanama, krčmama, po autobusima, vozovima... širom Jugoslavije i Evrope. Sa svakog tvog puta donosio sam ili kišobran, ili kapu, ili rukavice...

JA: Sve je ovo moje?

Sa užasom sam posmatrao prepun kofer i počeo da prebiram. Majko moja čega sve tu nije bilo.

LUKA: 14 kišobrana, 6 pari rukavica, 2 mantila, 15 upaljača, 11 kapa...

Izvadio sam belu, skupocenu šubaru. Gledao sam Luku sa upitnim osmehom.

On je samo potvrdno klimnuo glavom.

JA: Okudžavina šubara? Šubara mog prijatelja, pesnika?

LUKA: Da.

JA: Ma, nije moguće?

LUKA: Jeste,

JA: O, Bože Gospode... Prekrstio sam se gledajući dragu uspomenu.

LUKA: A u vašoj knjizi „Male gradske priče“ je i priča „Okudžavina šubara“.

JA: Moja priča? „O šubari“?

LUKA: Da. Ispričali ste je u restoranu hotela „Metropol“. Pozvali ste me za sto da popijem piće...

JA: Ja sam vas pozvao za sto?

LUKA: Da. Prodavao sam novine, a vi ste me upitali da li bi nešto popio. I onda ste ispričali kako ste izgubili šubaru, kako ste dali oglas u novinama, kako ste ponudili velike pare poštenom nalazaču, i kako vam se javilo desetak ljudi...

JA: Kupio sam četiri šubare?

Još jednom sam prionio šubaru na grudi, a onda sam je stavio na glavu... Iz obilja stvari i predmeta izvadio samo veći crni dvogled. Zagledao sam ga sa svih strana, pokušavajući da se setim kad mi je pripadao.

LUKA: Sećate li se?

JA: Ne.

LUKA: Dvogled kapetana Markovića.

JA: Kapetana Markovića?

LUKA: Da. Menjali ste se jedne noći u bifeu Ateljea 212. Vi ste kapetanu dali kožnu jaknu, a on vama taj dvogled.

JA: Izvinite, zašto sam dao jaknu za dvogled?

LUKA: Zoran vam je rekao da se menjate, jer čim se zarati, vi ćete sa dvogledom dobiti čin majora. Rekao je da u ratu prvo ginu ljudi bez dvogleda...

Te noći je nastala i priča: Kako najhumanije ubiti dedu.

JA: Kako najhumanije ubiti dedu?

LUKA: Pričali ste kako razni narodi rešavaju „problem“ nezasiatih predaka, koji samo jedu, a ništa ne rade. U Istočnoj Srbiji ukućani ispeku pogaču, stave je starcu na glavu i udare kamenom po pogači.

Za razliku od Eskima koji svoje onemoćale pretke odvedu na pecanje, iseku im rupu u ledu i daju im pecaljku.

Vrate se sledeće godine da vide šta su upecali. A u planinskim predelima Japana, sa prvim snegom, najstariji unuk uprti dedu na leña i odnese ga na vrh planine. Tamo ga ostavi da u sedećem položaju sačeka proleće. Onda je Radmilović rekao da je postupak sa starcima u njegovom zavičaju najhumaniji.

Kod nas, veli, uhvate deku za ruku, odvedu ga do autoputa, a na autoput puste kokošku. Onda deki kažu: „Uhvati, deko, kokošku!”

JA: Zapisali ste i tu priču?

LUKA: Da. Tu je, u zelenoj knjizi, u „Pričama iz izgubljenog zavičaja! I naslov joj je: „Uhvati deko kokošku!”

JA: Družo Luka, vi ste često sedeli s nama u Ateljeu.

LUKA: Da. Godinama.

JA: Pa, kako je moguće da vas se ne sećam?

Nalio je sebi piće. Ispio je pola čašice, pogledao me i osmehnuo se.

LUKA: E, moj, Tejo. Ti i tvoji prijatelji uvek ste bili ili u velikom piću ili u velikom narcizmu. A obično i u jednom i u drugom. Samo mi je jednom Zoran rekao: „Šta mi se tu pretvaraš da si poštari, kad si policajac?” I napao me je da sam policajac, mada sam bio u poštarskoj uniformi. Vi ste me branili, a on je pokazao na psa, koji je nastupao u predstavi Pseće srce i rekao: Da je poštari, ovo bi ga kuće odmah ujelo, kao što je red da se poštari izujeda. Međutim, on je policajac, pa ga se i pas boji. Nije džabe imao onoliki nos.

JA: Bio čudo od čoveka.

LUKA: Inače, ta noć je bila presudna za nastavak vaših knjiga. Posle predstave, u bife je sišao i moj Miloš. Sedeli smo do zore. Vi ste bili u punom sastavu.

Reprezentacija bifea 212. Pričali ste priču za pričom. Naravno, Mihiz najviše. I najlepše. Šta je Mihiz knjiga ostavio u tom bifeu... Kad smo se vraćali kući, moj Miloš kaže meni: „Ćale, zašto vi u policiji ne formirate Odeljenje za spas srpske literature? Greota je, veli, da tolike priče, pripovetke, pesme, anegdote, aforizmi i celi romani zauvek nestanu u piću i dimu. Znaš li Ćale, kolika bi to biblioteka bila?” I, tako, korak po korak... reč po reč... dogovorimo se da on tvoj policijski dosije pretvori u knjige. U stvari, to je bio njegov

uslov da i dalje ostanemo prijatelji... Sutradan sam u policiji fotokopirao tvoju dokumentaciju, i sve dao sinu na uvid.

Obesio sam dvogled oko vrata, i onako klečeći sklopio ruke. Njegova priča mi je ponovo ličila na nečiju zaumnju, opasnu igru. A pretpostavljao sam i na čij.

JA: Druže Luka, ovako vas molim, zakunite mi se u vašeg Miloša, da je sve ovo istina što mi pričate. Ovako vas molim, druže Luka... ako se tako zovete?

Pogledao me je uvreženo. Iz susedne kancelarije, gde su „proslavljali“ moj rođendan, ponovo se začula neka pijana pesma.

JA: Čujete li ih?

LUKA: Čujem.

JA: Slave moj rođendan, puštaju pesme iz mog zavičaja, da me podsete odakle sam i gde bih morao da se vratim. Možda su vas oni nagovorili da dođete...

LUKA: Misliš da te obmanjujem? Da te lažem?

JA: Ne znam, ali vas molim...

LUKA: Znaš li šta bi na ovo rekao onaj tvoj prijatelj inženjer Joca? Rekao bi: „Ja nisam komunista, ja ne smem da lažem.“

Prišao je koferu kleknuo i iz gomile stvari izvadio svežanj koverata, povezanih crvenom pantljikom. Pružio ih je ćuteći.

JA: Šta je ovo?

LUKA: Pisma tvoje majke.

JA: Pisma moje majke?

Razvezao sam mašnicu paitljike i počeo da razgledam pisma.

LUKA: Majka ti je pisala, a ti si se selio i pisma su se vraćala. Primalac nepoznat.

JA: Često sam se selio.

LUKA: Od kako te ja poznajem, dvadeset i šest puta.

Otvorio sam prvo pismo i, ugledao lep, čitak rukopis moje majke. I dok sam čitao ukošene redove, čuo sam njen tihi glas: Dragi moj sine, Tejo, Obećao si da ćeš doći u septembru, za očev rođendan, a evo, i sneg je pao, i januar je prošao, a tebe nema. I pisma mi se vraćaju, pa mi se čini kao da ih pišem sama sebi. Ja ne znam, sine, da li si ti još uvek ljut na oca. Da li još uvek veruješ da je on, sa svojom generacijom, stvorio ovaj nesrećni sistem, ili je, kao što ja mislim, taj nesrećni sistem stvorio njih još nesrećnije. On će umreti

ubeñen da se borio za pravu stvar, ali sa pogrešnim ljudima. Da li je to moguće? Moguće je, sine. Ja sam učila decu četrdeset godina za bolja i lepša vremena, a dočekala su ovo zlo. Nisam kriva, veruj mi. Otac je preko noći ostario. Čini mi se, neki put, da naši ljudi jedva čekaju da ostare, ne bi li godinama i izgledom stekli poštovanje koje im je za života bilo uskraćeno.

Pominje te samo u trećem licu, a voli te više od svih lica koja ga okružuju.

Naravno, umreće, a to ti reći neće. Uoči Nove godine umrla je tetka Julka. Što ti jednom reče, ponovila sam se u još jednu tugu. Na sahrani je bio i onaj njen nesrećni posinak Sreten. Raspitivala sam se da li te viña i kako si. Rekao mi je da si sad dobro, da ti je krenulo, i da nema dana da nešto ne pojedeš. Doneli su mi lekove koje si mi poslao. Da ti pravo kažem, Tejo sine, ja nikakve lekove odavno ne pijem. Razbolela sam se onog jutra kad si otišao, a za tu bolest medicina još nema leka. Lekove sam ti iskala, misleći da ćeš mi ih ti doneti.

Šaljem ti sva ova pisma, i rukavice, po Luki, očevom prijatelju iz srednje milicijske škole. Dragi sine, ja u poslednje vreme slabije vidim, pa ako mi budeš pisao, pismo sam donesi da mi ga pročitaš. Voli te tvoja majka.

Luka me prekorno gledao, još uvek ljut što sam posumnjao da je on - on. Iz kofera je izvadio crne rukavice, ispletene od najfinije vunice. Pružio mi ih je ćuteći. Uzeo sam rukavice, pogledao ih, polako navukao i... šakama sakrio lice.

Savio sam glavu na kolena, skupio se i osetio dodir njegove ruke na ramenu.

LUKA: Tejo... sine... Ajde, budi pametan...

Pogledao sam ga i nadlanicom obrisao oči... Iz susedne kancelarije odjekivala je sve glasnija pesma. Moji neprijatelji derali su se kao stoka, uživajući u novokomponovanoj pesmi, koju su, inače, trezni duboko prezirali. Ljubav prema piću doći će nam glave. Luka je iz kofera izvadio plišano kuće, crnobeke boje, i nadvikujući pesmu uspeo da mi kaže.

LUKA: Kupio si ga sinu za roñendan!

JA: Mome Vanji?!

LUKA: Da!

JA: A gde sam izgubio?!

LUKA: U Klubu književnika! Pre deset godina!

JA: Viñaš li Vanju?!

LUKA: Da! Očuh ga dovodi da trenira košarku u naš sportski centar! Velik momak! Viši je od tebe za glavu.

Uzeo sam kuće, a Luka je iz kofera počeo da vadi raznorazne predmete objašnjavajući kad su mi pripadali, čemu su bili namenjeni i gde sam ih pogubio... Meñutim, ja ga više nisam čuo. Pesma i galama pokrivala su njegove reči. Samo sam po pokretima usana i ruku razaznavao o čemu se radi. Prvo je izvadio crvenkastu lulu, onda par ženskih, večernjih sandala, pa nekoliko knjiga... Malo sam se iznenadio kad mi je pokazao pumpu za bicikl. Gledao sam ga zbunjeno. Meñutim, sve mi je bilo jasno kad je iz kofera izvadio uramljenu sliku moga sina, dok je bio sasvim mali. Uzeo sam sliku, prineo je grudima i ponovo se skupio... A onda se kroz pesmu začuo Martin glas. Nešto je histerično vikala. U kancelariju je upao ludak, koji me je proganjao da sam mu uništio rukopis knjige. Marta ga je vukla za sako, a on se otimao i srljao prema meni.

Uz to što je oduvek bio lud, sad je bio i pijan. Za trenutak je zastao, iznenañen što me zatiče na podu, sa šubarom na glavi, dvogledom oko vrata, u beloј košulji i crnim rukavicama. I Marta me je netremice gledala, i dalje pokušavajući da ga zadrži. Luka je uzeo flašu nalio sebi piće. I mirno otišao do prozora, kao da se ništa ne dešava. Ludak je ponovo nasrnuo na mene, sa ispruženim rukama, pokušavajući, valjda, da me udavi. Urlao je kao zver.

LUDAK: Ubiću te! Gde je moja knjiga? Čim su te postavili ovde, uništio si mi knjigu! Ubiću te!

Zgrabio sam pumpu spreman da ga udarim posred čela. Marta je stala ispred mene, pokazujući mu rukom da napusti kancelariju.

MARTA: Napolje! Iziñite napolje!

LUDAK: Ti ćeš da me teraš napolje?! Bolje bi ti bilo da gledaš ono dete!

MARTA: Dosta! Sram vas bilo!

LUDAK: Malo ti je bio jedan ludak?! Gubi se!

I muzika se smirila, ali on nije. Prišao je stolu i počeo da prevrće rukopise.

LUDAK: Gde je knjiga?! Gde je moja knjiga?! Naredili su ti da mi uništiš knjigu. Ubiću te...

Marta je pokušala da spase rukopise, ali je on odgurnuo, zgrabio „moje knjige“ i počeo da ih razbacuje po podu. Jedna je pala Luki pred noge. Stari policajac se okrenuo i mirno rekao.

LUKA: Nemoj to da radiš.

LUDAK: A, šta ti hoćeš?!

LUKA: Pokupi ove knjige.

LUDAK: Ma, ko tebe šta pita? Šta se ti mešaš? Šta ti hoćeš...

Krenuo je prema Luki, napravio korak-dva, zastao, skamenio se i promućao.

LUDAK: Druže Luka.

LUKA: Podigni knjige, stavi ih na sto i izlazi napolje!

Bez pogovora, kao što mu je rečeno, brzo je pokupio knjige, stavio ih na sto i snishodljivo pokušao da se pravda.

LUDAK: Izvinite, mislio sam...

LUKA: Izlazi!

LUDAK: Samo da vam objasnim, druže Luka. Ja sam predao rukopis...

LUKA: Napolje! Vuci se napolje! Znam ja tvoje rukopise!

Ludak je klimnuo glavom, pogledao me i napustio kancelariju... Marta me je posmatrala, kao da me prvi put vidi. Osmehnuo sam joj se.

JA: Marta, molim vas, otkazite nam ručak, pa zakažite večeru. Budite ljubazni, molim vas.

MARTA: Da otkazem ručak i zakažem večeru?

JA: Da, molim vas.

Izišla je gledajući me kako klečim pokraj kofera, okružen gomilom čudnovatih stvari. Imao sam osećaj da je uplašena, ali nisam mogao da joj objasnim o čemu se radi. Luka je skinuo sako sa čiviluka, obukao ga i vratio se do prozora.

Otvorio je prozor. Iz daljine je dopirala potmula grmljavina. Smračilo se. Preko puta ulice, na hotelu, zasvetlela je neonska reklama. Vetar je pomerao zavesu, donoseći miris kiše i nevremena.

LUKA: Počela je kiša... Malo sam popio, a morao bih da taksiram.

JA: Da taksirate?

LUKA: Da. Ne bi bilo loše, pre bolnice, da zaradim koji dinar. Nikad se ne zna... Parkirao sam taksi ispred hotelskog ulaza. Bojim se, odneće ga ovi moji.

JA: Izvinite, vi ste sad taksista? Vozite taksi?

LUKA: Da. A zašto te to toliko čudi?

JA: Pa, dugo ste radili, i sad ste bolesni.

LUKA: Misliš, red bi bio da se vozim taksijm, a ne da taksiram? Sećaš li se šta je tvoj ujak često govorio? „Iz upotrebe izbaciti sve pozdrave u kojima se pominje dan. Koristiti, i u po bela dana, samo pozdrave za noć. Ovo zadržati dok nam ne svane“.

Prišao je stolu, nalio sebi piće, podigao čašicu, pogledao me i sa osmehom rekao.

LUKA: A mogao bi ti jednom da vodiš računa malo o meni kad se ja napijem.

Živeo, Tejo!

JA: Živeli.

LUKA: Nema danas od posla ništa. Kad su me najurili, nudili su mi mesto noćnog čuvara u jednoj robnoj kući. Meñutim, dosta mi je i mraka i lopova. I neću da se bakćem sa sitnim lopušama kad ovi sa vlasti pokraše sve najvrednije.

JA: A od kad ste taksista?

Zastao je, pogledao me i ćuteći, polako, dolio čašicu. Pomislio sam da me nije čuo, pa sam ponovio pitanje.

JA: Od kad ste taksista?

LUKA: Od kadu na vlast došli ovi tvoji.

JA: Od kad su na vlasti došli „ovi moji“?

Mislio sam da se šali, ali on je bio savršeno ozbiljan.

LUKA: Da, dobro si me čuo.

JA: Koji to “moji”, družo Luka?

LUKA: Pa, ovi, ovi što su sad na vlasti, ovi novi. Ovi pametni i bezgrešni. Gde li se samo od greha sačuvaše, da mi je znati? Da nisu stranci, možda?

JA: A, kakve ja veze imam sa njima?

LUKA: Ne znam. Stvarno ne znam. Nisam više u službi, pa nisam najbolje obavešten.

JA: Odakle vam, onda, pravo da me svojatate sa njima?

LUKA: Odakle mi pravo? Ti mene pitaš, odakle mi pravo?

JA: Da, družo Luka. Pitam vas, ko vam daje to pravo?

LUKA: Niko meni ništa ne daje, Tejo. Meni svi samo otimaju i uzimaju. Uzeli su mi posao, čast, dostojanstvo, zdravlje i sina. Sve su mi uzeli što sam za trideset godina pseće službe stekao. Sve su mi preko noći uzeli.

Ustao sam, rešen da ovu stvar isteram do kraja. Ako je želeo da me uvredi, uvredio me je na najgori način. To sam mu i rekao, suzdržavajući napad besa.

JA: Ako ste želeli da me uvredite, uvredili ste me na najgori način. Govorite isto kao oni idioti tamo.

Pokazao sam rukom prema zidu susedne kancelarije iz koje se orila pijana pesma.

JA: Zašto mislite da su vas „moji“ oterali?

LUKA: Zato, Tejo, što si ti bio dvadeset godina neprijatelj ove zemlje, a onda, opet preko noći – jer kod nas se sve dešava „preko noći“ - ispadoh ja neprijatelj, a tebe postaviše ovde. Ja taksista, ti direktor. Ja na ulicu, ti u kabinetu.

JA: Družo Luka, ni jednog od tih ljudi sa vlasti ne poznajem. Nemam nikakve veze sa njima, čoveče!

LUKA: Možda ti nemaš nikakve veze sa njima, ali oni imaju sa tobom. Ti misliš da si ovde došao bez njihovog znanja. Ti misliš da si ovde postavljen zato što zaslužuješ da budeš ovde? Je li to misliš?

JA: Da, baš to, družo Luka! Mislim da mi je mesto da radim ovde. Sigurno pre onih bravara, šlosera, livaca i ostalih boljševičkih intelektualaca, koji su posle dva razreda metalskog zanata postajali doktori nauka. Ovde se stvaraju knjige, a ne ekseri, potkovice i metalni češljevi!

LUKA: Naravno, slažem se. Samo me zanima, Tejo, kako sad odjednom veruješ da u komunizmu neko može da dođe na mesto koje zaslužuje i koje mu po kvalitetima pripada, kad si do juče tvrdio da ceo sistem apsolutičkog boljševizma funkcioniše isključivo na podaničkoj, pasjoj vernosti, a ne na znanju i pameti. Kako misliš da si ti odjednom izuzetak, kad dobro znaš da izuzetaka nema! Nema, Tejo, sine moj!

JA: Znam ja to, ali...

LUKA: Nema „ali“, prijatelju! Nema „ali“! Posle trideset godina rada za njih, ja ti tvrdim, kod njih nema „ali“. Ima samo ili - ili. Ili si njihov,

bez obzira što ti misliš da nisi, ili stvarno nisi, pa te nigde nema, jednostavno ne postojiš. Ti si ovde doveden...

JA: Mogu li da vas zamolim, da te vaše lepe policijske izraze „doveden“ i „odveden“ ne izgovarate u ovoj sobi. Ovo nije policijska kancelarija. I, ako vas baš zanima, mene su ljudi molili da dođem, da razjurim ovaj ološ i da pokušam da spasem kuću koja je pred likvidacijom. Naravno, to je nemoguće, ali ću ja ipak pokušati, jer je u ovoj izdavačkoj kući zaposleno dve stotine ljudi...

LUKA: Sto pedeset i šest.

JA: Sto pedeset i šest?

LUKA: Sto pedeset i šest.

JA: Rekli su mi dvesta.

LUKA: Sto pedeset i šest.

JA: Dobro, sto pedeset i šest radnika sa isto toliko porodica, koje je gomila pokvarenjaka i lopova dovela na ivicu gladi. Ovde je mogao da dođe samo lud čovek, jer nikome nema pomoći dok se ne promeni ceo sistem. Ja znam bolje od vas, jer sam to na svojoj koži osetio, što mogu reći i knjige u odnosu na vojsku i policiju. I ako me je neko stvarno ovde „doveo“, kao što vi tvrdite, ako je neko pristao da dođem ovde, ako je neko nekoga pitao, pa neko nekome rekao da kaže nekome da je sve u redu, onda je to taj neko učinio samo zato da mi dozvoli da sam sebi polomim kičmu, da na velika zvona propadnem i sa sobom, u propast, definitivno povučem i ovu kuću! Ja sve to vrlo dobro znam, družo Luka, ali me malo čudi da vi ne znate zašto su vas oterali, zašto su vas...

LUKA: Najurili, „kao što seljaci najure isluženog psa, koji više ne trči, ne laje, ne ujeta.“ Dozvolićeš da te malo citiram, što bi rekli vi intelektualci.

JA: Izvinite, ja to vama nisam rekao. To što vi mislite da sam ja pomislio, to je vaš policijski problem.

LUKA: Rekao si mi.

JA: Kad sam vam rekao?

LUKA: Onog dana kad je moj sin to meni rekao, ponavljajući tvoje reči koje si ti govorio sopstvenom ocu.

JA: Nije istina, družo Luka! To nije istina!

LUKA: Govori tiše, da te čujem.

JA: Kad sam se poslednji put posvađao sa ocem, rekao sam mu da je njegova generacija služila gorima od sebe, da su se borili protiv nepravde za nepravdu, protiv zla za veće zlo, protiv izmišljenih neprijatelja za stvarne, postojeće neprijatelje!

LUKA: Znam, znam, sve ja to znam.

JA: Sve sam mu to rekao, ali „seoskog psa" nisam pominjao!

LUKA: Ispričao si, kako seljaci odvedu isluženog psa u šumu i tamo ga iz milosrđa ubiju, daleko od kuće koju je čuvao i daleko od ukućana i dece koja su prohodala držeći se za pseće krzno. Uveče, na njegovom lancu dovedu novog psa koji će im služiti do one iste šume...

U kancelariju je ušla Marta. Htela je nešto da mi kaže, ali ja sam sklopio ruke, moleći je da me poštedi još malo. Izašla je gledajući u pod. Luka je prišao čiviluku, skinuo mantil i nehajno ga prebacio preko ramena.

LUKA: U vašoj knjizi "Priče iz izgubljenog zavičaja" je i priča „Pseća smena".

Bio sam je zaboravio, ali me je moj Miloš podsetio uoči ispita. Hteo je da naruči taksi do aerodroma, a ja sam rekao: „Pa, ja sam taksista, sine". On je rekao: „Ti si taksista drugima, a meni si otac." I dok je oblačio cipele, ja sam ga pitao: „Šta to bi, Miloše?" A on me je onda podsetio na priču „Pseća smena"... I naručio taksi...

Gledao je kroz prozor, čvrsto stisnutih vilica i veđa nabranih u jednu. A onda je rukom obrisao oči i pokazao na knjige i dalje gledajući u neonsku reklamu hotela preko puta ulice.

LUKA: Tu su ti knjige, tu ti je drama...

JA: Drama? Kakva drama, družo Luka?

LUKA: Pa, tvoja drama.

JA: Moja drama?

Od muke sam se nasmejao. Počeo sam da prelistavam „moje knjige" tražeći „moju" nenapisanu dramu.

JA: Družo Luka, ja sam pisao pesme, priče, pripovetke, eseje, ali drame nisam nikada, verujte mi. Nikada.

LUKA: Jesi, Teja.

JA: A kad, kad sam pisao?

LUKA: Sad.

Prišao je stolu, uzeo tašnu i iz tašne izvadio policijski magnetofon. Kolotovi su se vrteli, premotavajući traku koja je i dalje snimala. Dao mi je magnetofon gledajući me kao pravi profesionalac.

LUKA: Uključio sam ga pre nego što sam ušao kod tebe. I dalje snima. Kad odem, treba samo da premotaš traku, uvučeš papir u mašinu i sve lepo prekucaš.

JA: Druže Luka...

LUKA: Moraćeš jednom da budeš profesionalac. Kao što sam ja bio. Moj Miloš nije ovde, pa ćeš sve sam prekucati i uneti one... one... kako se zovu oni opisi između razgovora?

JA: Didaskalije.

LUKA: Jeste, didaskalije! Vidiš, bio sam i ostao profesionalac. I da nisam najuren iz službe, ovu traku bi u policiji slušali kao radio-dramu. Ovako, uz te...

JA: Didaskalije.

LUKA: Uz te didaskalije mogla bi da se igra u pozorištu. Ti, ja, Marta i onaj Ludak. Divno društvo i divne sudbine.

JA: Druže Luka...

LUKA: Izvini, hteo bih još nešto da ti kažem. Iz službe su me najurili zato što sam postao blizak idejama „problematičnih ljudi“, jer sam fotokopirao i iznosio strogo poverljive spise, i jer sam, družeći se sa vama umetnicima, postao pijanac. I sin u emigraciji štampa sumnjive knjige. Međutim, ono što mi je veoma važno pred odlazak u bolnicu nikome ništa ne dugujem. Razdužio sam život, Tejo. I lanac sam vratio, da niko ne mora u šumu...

JA: Opet vi o psu?

LUKA: Ne, ne hteo sam nešto drugo da ti kažem. Nisam učinio više zla nego što sam morao. Ako se ne vratim, ako mi se nešto desi, zamolio bih te da javiš mom Milošu... da mu kažeš. Ne bih voleo da ovi moji imaju njegovu adresu... Biće mu drago da te čuje... Reci mu, da smo se rastali kao ljudi... Eto...

Dao mi je ceduljicu sa adresom i brojem telefona, pogledao me, čvrsto zagrlio i bez pozdrava, kao da beži, napustio kancelariju.

JA: Luka!

Pošao sam za njim.

JA: Luka!

Nije se osvrtao. Stajao sam na sred sobe, među gomilom razbacanih uspomena, držeći u naručju magnetofon. Gledao sam ga kako odlazi dugim hodnikom...

Marta je ušla kao sopstvena senka: povezana maramom, u mantilu, sa kišobranom u rukama. Posmatrala me je, htela je nešto da kaže, ali je samo oborila pogled, prišla stolu i spustila svežanj ključeva. Gledao sam ključeve, sluteći da nešto nije u redu.

JA: Idete?

MARTA: Da... Idem.

JA: Pa, vidimo se večeras?

MARTA: Ne...

JA: Ne?

MARTA: Žao mi je...

JA: Zašto mi ostavljate ključeve?

MARTA: Neću više dolaziti.

JA: Nećete više dolaziti?

MARTA: Ne.

JA: Nećete više dolaziti na posao?

MARTA: Ne.

JA: Zašto? Šta se desilo? Šta je bilo, Marta?

Gledala me je ćuteći. Oči su joj bile mutne i uplašene. A onda su potekle suze kao iz tuñih očiju. Stajao sam ukopan, držeći magnetofon koji je snimao, sa belom, šubarom na glavi, u beloju košulji, crnim rukavicama i dvogledom na grudima. Sebe nisam video, ali sam, osećao kako izgledam. Hteo sam da joj ispričam šta mi se desilo, da ovo što vidi nije ono čega se ona boji. Ja nisam lud.

JA: Marta, ja znam da se vi bojite... Čuo sam za vašeg muža...

MARTA: Molim vas...

JA: Ali, verujte mi, ovo je samo... Ja nisam...

MARTA: Ne mogu više. Ne mogu!

Pokrila je lice šakama i napustila kancelariju. Pokušao sam da je zadržim.

JA: Marta!

Otrčala je dugim, tamnim hodnikom. Nije mi dozvolila da joj objasnim o čemu se radi. Iz susedne kancelarije dopirala je tiha, pijana, umorna pesma. Pritisnuo sam dugme na magnetofonu, zaustavio traku, a onda pustio da se premota.

Napolju se grmljevina smirila, ali je i dalje lila teška, jesenja kiša. Reklama hotela je svetlela kao usred noći. Vratio sam se do stola, uvukao papir u mašinu, seo na stolicu i ponovo pritisnuo dugme magnetofona. Počeo sam brzo, u jednom dahu, da prekucavam dramu koja je tek bila snimljena.

MOJ GLAS: Dobar dan... Izvolite?

LUKIN GLAS: Ti znaš ko sam ja?

MOJ GLAS: Ne...

LUKIN GLAS: Ne znaš?

MOJ GLAS: Ne znam... Stvarno mi je žao, ali...

LUKIN GLAS: Mogu li da spustim kofer?

MOJ GLAS: Naravno, zašto pitate. Hoćete li da sednete?

LUKIN GLAS: Ne., Bio sam ubeđen da me „poznaješ“ bar poslednje dve godine... Bar toliko... Međutim, vidim...

MOJ GLAS: Da vi niste...

LUKIN GLAS: Prijatelj iz vojske? Sećate li se te vaše priče: Prijatelj iz vojske?

MOJ GLAS: Moje priče? Prijatelj iz vojske?

LUKIN GLAS: Da. O onom čoveku koji vam je prišao na ulici, zagrlio vas, izljubio i upitao: Viñaš li naše? A ti si stajao, isto kao sad, i pitao se u sebi: Koje naše? Čovek se snuždio, kao ja sad, i rekao: Pa, naše iz vojske...

NAPOMENA: Kad ceo dijalog prekucam i upišem didaskalije, biće KRAJ.